

De Victorine: novelle door J.J. Cremer.

Handschrift gedateerd Loenen a/d Vecht, 1 juni 1854. In bezit van de Koninklijke bibliotheek. 13 fol. Een novelle over de dochter van een scherprechter, een beul.

1e druk in: Almanak voor het schoone en het goede 1855. Amsterdam: A. Jager, 1855. p. 25-45.

2e druk in: De Oostpost: letterkundig, wetenschappelijk en commercieel, no. 18-20, 2, 5 en 9 maart 1857. Soerabaya, E. Fuhri en Co., 1857.

3e druk in: Kleine vertellingen. Fabriekskind en werkman. Leiden: D. Noothoven van Goor, 1878. p. 1-9. Romantische werken, deel 3.

4e druk in: Novellen en vertellingen. Leiden: Sijthoff, [ca. 1885]. 6e druk. Vijftig-cents-editie ; nr. 20. p. 1-9.

5e druk in: Novellen en vertellingen. Leiden: A.W. Sijthoff, [ca. 1887]. 6e druk. p. 1-9.

6e druk in: Novellen en vertellingen: deel 2. Leiden: A.W. Sijthoff, [ca. 1888]. 7e druk. p. 1-9. Bibliotheek van Nederlandsche schrijvers.

7e druk in: Novellen en vertellingen: deel 2. Leiden: A.W. Sijthoff, [1888]. 7e druk. p. 1-9. Romantische werken.

8e druk in: Novellen en vertellingen: deel 2. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij, [ca. 1908]. 7e druk. p. 1-9. Bibliotheek van Nederlandsche schrijvers.

9e druk in: Novellen en vertellingen: deel 2. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij, [1917]. 8e druk. p. 1-9. Romantische werken (rode serie).

10e druk in: Novellen en vertellingen: deel 2. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij, [1917]. 8e druk. p. 1-9. Romantische werken (blauwe serie).

11e druk in: Novellen en vertellingen: deel 2. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij, [ca. 1925]. 9e druk. p. 1-9.

12e druk in: Novellen en vertellingen. Z.pl., Clear prints [Walmart], 2022.

Handschriften:

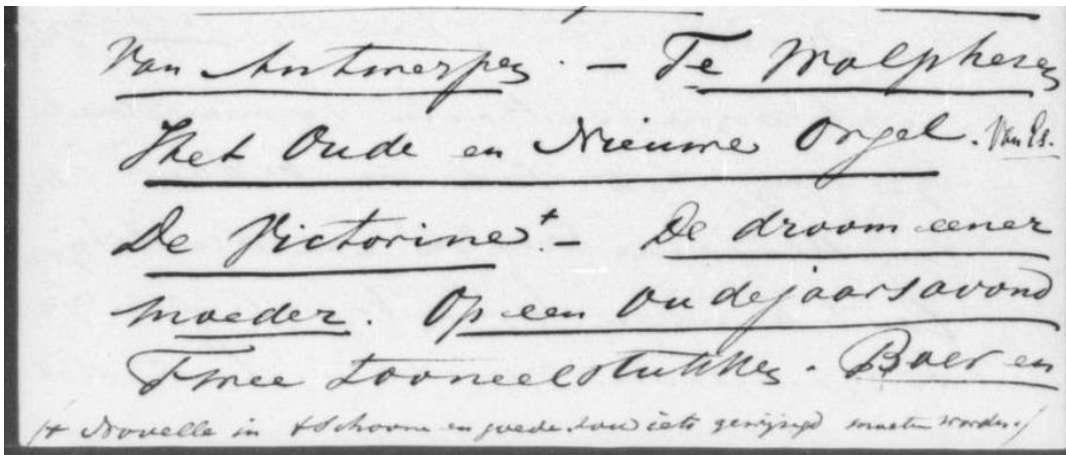
De novelle van Cremer: *De Victorine*, is zekerlijk eene van de zonderlingste, die ons in den laatsten tijd onder de oogen kwamen. Het doel der novelle schijnt, om den lezer te doen wenschen, dat de scherpregterspost niet meer bestond, en wie zou niet van ganscher harte bidden dat de maatschappij allengs van zoo christelijken geest doordrongen, de zondenhaat zoo algemeen in haar midden, het misdrijf zoo geheel verbannen werd, dat «de bediening van den bloedigen zwaarde slechts in de herinnering bestond?» Maar, let wel, wat hier den voornamen grond tot dien wensch zal moeten opleveren: dat de dochter van een scherpregter, die natuurlijk bij een buitengemeene schoonheid en zachtaardig karakter, geen huwelijk wilde aangaan met den handlanger haars vaders, niet behoefte geschuwd te worden door een romanheld, die haar even hartstogtelijk zoekt, toen hij nog niet weet wie zij is, als hij haar plotseling ontvlugt, toen hij verneemt dat zij des scherpregters dochter is! Zie, dat is, naar onze meening, de groote zaak wel een weinig

extra zwak gemotiveerd. De praatjes van den theatrale August van Meer en dat nog wel bij het komen uit de kerk, zijne drift om het verblijf der onbekende schoone op te sporen, zijn hier en daar op de uiterste grenzen der kieschheid. De wijze, waarop de schoone Maria haren galanten vervolger, na zijne pathetische uitbarsting, wil ontdekken wie zij is, maakt wel eenig effect; maar de voorstelling is zekerlijk hoogst onwaar. Wij lezen: «zij schoof eene groote gordijn ter zijde, en den jongeling op de daarachter geplaatste voorwerpen wijzende, vervolgde zij: Zie — de dochter des scherpregters staat voor u; dit zijn de werktuigen mijns vaders,» alsof daar een collectie stroppen, brandijzers enz. achter de gordijn lagen opgestapeld! De auteur had zijn talent waardiger kunnen besteden. Wij achten zijne novelle geen sieraad van den bundel, en gelooven niet, dat de lieve lezeressen er bijzonder mede ingenomen zullen zijn.

De Oostpost, 2 maart 1857:

<p style="text-align: center;">DE VICTORINE. NOVELLE door J. J. CREMER.</p> <p>— Hebt gij haar gezien, EDUARD? Daar links — zie daar gaat zij juist den grooten pilaar naast de grafombe voorbij. — Welk eene vlieghed; wacht! nu kan zij niet verder, omdat de uitgang door de menigte versperd is. Vooruit, knaap! dan zien wij haar nog. Zie zoo — uitstekend niet waar? Hoe gracieus, welk een lief maar eenvoudig toilet; te weidrig! het is . . .</p> <p>— Zacht, zacht, fluisterde EDUARD, bedenk waar wij zijn. Gij sprekst alsof wij op de Pantoffel waren. B.'s predikatie schijnt je weinig te hebben gesticht. Het: Alles is ijdelheid, van den wijzen Koning, is je 't eene oor in en 't andere weêr uitgegaan. Kom, zie haar zoo dwaas niet aan, ze wordt er waarlijk verlegen mede: en zijn vriend onder den arm nemende, bevrijdde EDUARD het bedoelde meisje van den bespiedende blik des eersten sprekers.</p> <p>Weldra waren de vrienden buiten het kerkgebouw gekomen, en vruchteloos zocht AUGUST (zoo heette EDUARD's vriend), te midden der huiswaarts keerende tempelgangers,</p>	<p>de schoone, welke bevalligheden hem zoo zeer hadden getroffen.</p> <p>De aanmerking van EDUARD was juist geweest. Mogt AUGUST ook al onder des Leeraars rede eenige oogenblikken met hem de geneugten der aarde als ijdel hebben beschouwd, zijn leven was niet, als SALOMO's leven, een overvloedig genieten geweest, en verstond hij dus, levenslustig als hij was, de diepte dier waarheid niet.</p> <p>Hoe spoedig de mensch, de jonge mensch vooral, door het sinnelijke van het geestelijke wordt afgetrokken, daar is, helaas! in alle oorden de drempel van het Godahuis de stille getuige van, en ook hier zagen wij het, hoe ras de Onzienlijke was vergeten, en de ziel des jongelings geheel was vervuld met het bekoorlijke wezen, dat wij hem daareven hoorden roemen.</p> <p>— Waar is zij nu? sprak AUGUST, met zijn vriend buiten de kerk gekomen, weder, nadat hij Mevrouw A. en de Frenle D. als bekenden had gegroet. Ha! vervolgde hij, ik zie haar. Ziet gij — met dat witte hoedje; wat is zij <i>fameus</i> ter been; maar toch — wij zullen haar niet uit het oog verliezen, neen! — en hij stapte met zijn vriend gearmd de schoone sneller na. — Neen, ik moet weten waar zij woont. Bah! daar slaat zij de Breestraat in; pas op! dat zij ons ontsnapt; <i>allons! allons!</i> EDUARD! je bent zoo langzaam.</p>	<p>— Maar lieve hemel, zeide EDUARD, die tegen wil en dank meêtraafde, wij stellen ons waarlijk belagchelijk aan; men zal ons opmerken, zoo stormt gij ieder vooruit; wij zijn dadelijk aan de Breestraat, een weinig bedaardheid, <i>mon cher!</i></p> <p>De pas werd nu door de vrienden verkort, maar, toen zij nu aan den hoek der bedoelde straat waren gekomen — was de schoone met het witte hoedje verdwenen.</p> <p>— Daar hebben wij het al, riep AUGUST telergesteld, — met dat pasminderen is de vogel ontsnapt. Dat komt er van als men zich zoo om de menschen geneert, maar dat verkoker ik je, vervolgde hij, zijn vriend schier toornig aanziende, dat ik niet zal rusten, voordat ik het kooitje ontdekt heb, waar dat paradijsvogeltje verblijft houdt: doch je gezelschap, hoe dierbaar mij anders ook, kan ik daarbij missen, aangezien men <i>à la recherche d'une beauté</i> vlugger moet zijn dan <i>mon cher</i> EDUARD.</p> <p>— Dank voor het compliment, zeide EDUARD; maar mij dunkt, dat het weinig pas geeft, om, zoo uit de kerk komende, een mooi meisje na te loopen. Wilt gij uw inspetietogt voorzetten, dan ga ik huiswaarts; wilt ge dien uitstellen, zoo ga met mij en drink de koffij bij mijne familie.</p> <p>De anders vrij bedaarde, doch thans zoo voortvarende AUGUST, bleef een oogenblik besluiteloos; doch het gevoel</p>
---	---	--

Brief van J.J. Cremer aan A.W. Sijthoff over kopijrecht en het uitgeven van de verzamelde werken, 2 juli 1870:

Slot van de novelle in 1854 en 1881:

wij vertrouwen, dat gij met ons zult wenschen en bidden: dat de bediening van den bloedigen zwaarde eerlang slechts in de herinnering zal bestaan, opdat geene dochter meer haren vader in gemoede behoefte te verafschuwen, opdat geen Christen zijnen broeder in CHRISTUS behoefte te vermijden en opdat de straffen der wettige Overheid ten laatste, op eene andere wijze doeltreffend, geheel den geest zullen ademen van het heerlijke, reine Evangelie der — liefde.

L. a. d. V., Junij, 1854.

En gij, waarde lezer! wij vertrouwen, dat gij met ons zult wenschen en vertrouwen: dat de bediening van den bloedigen zwaarde, eerlang slechts in de herinnering zal bestaan, opdat geen dochter haar vader behoefte te verafschuwen, opdat geen mensch zijn broeder behoefte te vermijden, en opdat de straffen der wettige Overheid ten laatste, — op een andere wijze doeltreffend, — geheel den geest zullen ademen van het reine Evangelie der liefde.

En, Gode zij dank, sedert het schrijven dezer schets, is die wensch reeds sedert lang tot vervulling gekomen.

Kalff – Geschiedenis der Nederlandsche letterkunde, 1912:

karikaturen voor typen, berekend op een weinig-geoeffenden smaak, al vindt men hier en daar een aardige opmerking. In verscheidene dezer stukken, b.v. in *De Vriend van den Huize*, is een sterk moralizeerend element; *Een Winternacht*: tegenstelling tusschen een rijk en een arm vroom gezin, humoristisch-aandoenlijk en met de uitgesproken bedoeling tot weldadigheid optewekken, doet denken aan LINDO's philanthropische stukjes; *De Victorine* wordt besloten met den wensch naar afschaffing der doodstraf in naam van het 'reine Evangelie der liefde'.

Zooals men uit dit karakterizeerend overzicht reeds vermoeden

[p. 496]

kan, staat deze reeks van novellen lager dan de vorige; het Betuwsch maakte het beste in CREMER wakker en trok het eruit - in het algemeen-Nederlandsch schrijvend, bracht hij werk van veel minder gehalte voort. Reeds in de

E. Jongejan - De humor cultus, 1933:

verbeelding en benaauwt ons als een nachtmerrie. Maar hier zwijgt zelfs Janin's 'humor'. In zijn volle kracht is deze echter bij de bewerking van het *beulsmotief*.^① Van de sentimentaliteit, waarmee dit in onze litteratuur

[p. 403]

bij voorkeur behandeld werd,^① valt bij Janin niets te bespeuren. Zijn beul woont in overeenstemming met de werkelijkheid als welgesteld burger in een mooi huis, waarvan de salon zelfs 'délécieux' wordt genoemd. Aan de wanden prijken 'une

① Vgl. o.a. Cremer's *De Victorine*, voor het eerst gepubliceerd in den 'Almanak voor het Schoone en Goede' van 1855, p. 25 vlg.

Boudewijn (J. Leunis van der Vliet) aarzelt in zijn eigen bewerking van het motief
[p. 406]

tussen de sentimenteel-didactische in den geest van Cremer's *De Victorine* en de
huiveringwekkende romantisch-realistische van Hugo c.s. (1.) Telkens wint de
zucht naar het romantisch-schokkend effect het van de Hollandsch-degelijke
neiging tot leering. Met wellust weidt hij uit over die 'kaste der Pariaas:

Provinciale Zeeuwse courant, 2 april 1983:

[2 april 1983 | Provinciale Zeeuwse Courant | pagina 18](#)

Heel merkwaardig is 'De **Victorine**' van J. J. **Cremer**. Een jongeman die eindelijk >>
meent zijn grote liefde gevonden te hebben deinst lafhartig terug als er op het
in alle opzichten voortreffelijke ... bij insiders geen vol slagen onbekenden. Enkel
Beets, mevrouw Bosboom- Toussaint en misschien Kneppelhout, VerHuell en **Cremer**
genieten nog een vage roem. Dat is allemaal vry normaal: géén van deze

Een introductie in *De victorine*, december 2024:

Meer over J.J. Cremer

- www.jacobcremer.nl
- Pinterest: JJ Cremer
- Facebook: Jacob Cremer
- Instagram: jacob_jan_cremer

• Meer over *De victorine*
www.jacobcremer.nl/oeuvre/1857

www.jacobcremer.nl

www.jacobcremer.nl

Laatst bijgewerkt: 1 december 2024.